

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 12.10.2006
COM(2006) 571 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης, μετατροπή μιας πρόκλησης σε ευκαιρία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Η δημογραφική γήρανση στην Ευρώπη: τάσεις και προοπτικές.....	3
2.	Ο αντίκτυπος της γήρανσης του πληθυσμού	5
2.1.	Ο αντίκτυπος στην αγορά εργασίας, στην παραγωγικότητα και στην οικονομική ανάπτυξη	5
2.2.	Ο αντίκτυπος στην κοινωνική προστασία και στα δημόσια οικονομικά.....	7
3.	Μια εποικοδομητική απάντηση στη δημογραφική πρόκληση.....	8
3.1.	Μια Ευρώπη που ενθαρρύνει τη δημογραφική ανανέωση	8
3.2.	Μια Ευρώπη που δίνει αξία στην εργασία: περισσότερες θέσεις απασχολήσεις, μεγαλύτερος και ποιοτικός παραγωγικός βίος.....	9
3.3.	Μια πιο παραγωγική και πιο αποδοτική Ευρώπη	12
3.4.	Μια Ευρώπη οργανωμένη για να υποδεχθεί και να ενσωματώσει τους μετανάστες. 12	
3.5.	Μια Ευρώπη με βιώσιμα δημόσια οικονομικά: εγγύηση επαρκούς κοινωνικής προστασίας και δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών	14
4.	Συμπέρασμα: μετατροπή μιας πρόκλησης σε ευκαιρία	14
5.	APPENDIX: Main European Demographic Trends and Data.....	17
	Projections – EU25.....	17
	Projections by country.....	18
	Employment rate of older workers.....	19
	Fertility and female employment rates.....	20
	Net migration rate vs. natural population growth	21

1. Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η γήρανση του πληθυσμού, δηλαδή η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων, είναι κυρίως αποτέλεσμα σημαντικών οικονομικών, κοινωνικών και ιατρικών επιτευγμάτων που προσφέρουν στους Ευρωπαίους τη δυνατότητα να ζουν πολλά χρόνια με άνεση και ασφάλεια πρωτόγνωρη στην ιστορία τους. Αλλά, όπως υπογραμμίστηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων στην άτυπη σύνοδο κορυφής του Hampton Court τον Οκτώβριο το 2005, είναι επίσης μια από τις πιο σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τα προσεχή έτη.

Η παρούσα ανακοίνωση ανταποκρίνεται στην ανησυχία που εκφράστηκε κατά την εν λόγω σύνοδο κορυφής, ανησυχία την οποία συμμερίζονται σε μεγάλο βαθμό και οι πολίτες. Αποτελεί συνέχεια της ανακοίνωσης της Επιτροπής με τίτλο «Ευρωπαϊκές αξίες και παγκοσμιοποίηση» και της Πράσινης Βίβλου της Επιτροπής με τίτλο «Μπροστά στις δημογραφικές αλλαγές - μια νέα αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών»¹. Εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι Ευρωπαίοι μπορούν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τη δημογραφική πρόκληση, στηριζόμενοι στην ανανεωμένη στρατηγική της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και στη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης. Υπογραμμίζει ειδικότερα τον τρόπο με τον οποίο η Ένωση μπορεί να υποστηρίξει τα κράτη μέλη της σε μια μακροπρόθεσμη στρατηγική, η εφαρμογή της οποίας εξαρτάται κυρίως από τη βούλησή τους και υπάγεται στις αρμοδιότητές τους. Για το σκοπό αυτό, επισημαίνει τους κύριους παράγοντες, αξιολογεί τις περίπλοκες συνέπειες και προσδιορίζει τις κυριότερες κατευθύνσεις δράσης τόσο σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η γήρανση του πληθυσμού είναι μια πρόκληση την οποία μπορούμε να αντιμετωπίσουμε με επιτυχία, αν δημιουργήσουμε ευνοϊκές συνθήκες για την κατάλληλη υποστήριξη όσων θέλουν να αποκτήσουν παιδιά και αν αξιοποιήσουμε με τον καλύτερο τρόπο τις ευκαιρίες που μας προσφέρει το γεγονός ότι ζούμε περισσότερο, με πιο παραγωγικό τρόπο και με καλύτερη υγεία.

Η γήρανση του πληθυσμού της ΕΕ είναι αποτέλεσμα τεσσάρων δημογραφικών τάσεων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Ωστόσο, η έκταση και ο ρυθμός των τάσεων αυτών ενδέχεται να διαφέρουν πολύ από χώρα σε χώρα και από περιφέρεια σε περιφέρεια, πράγμα που δεν επιτρέπει την ομοιόμορφη αντιμετώπισή τους. Περιληπτικά:

- Ο μέσος αριθμός τέκνων ανά γυναίκα (συγκυριακός δείκτης γονιμότητας) είναι χαμηλός (1,5 τέκνα για την ΕΕ των 25), πολύ κατώτερος από το δείκτη αντικατάστασης (2,1) που απαιτείται για να σταθεροποιηθεί το μέγεθος του πληθυσμού ελλείψει μεταναστευτικών εισροών. Για την ΕΕ των 25 προβλέπεται έως το 2030 αύξηση περιορισμένη στο 1,6².
- Η πτώση της γονιμότητας κατά τις πρόσφατες δεκαετίες ακολούθησε τη μεταπολεμική έκρηξη των γεννήσεων (baby-boom), η οποία προκαλεί σήμερα το πολύ μεγάλο μέγεθος της ηλικιακής κατηγορίας των ατόμων 45-65 ετών. Η

¹ COM(2005) 525 της 3.11.2005 και COM(2005) 94 της 16.3.2005 αντίστοιχα.

² Ορισμένοι δημογράφοι έχουν διατυπώσει την υπόθεση ότι, αν ο δείκτης γονιμότητας πέσει σε πολύ χαμηλό επίπεδο, η κατάσταση ενδέχεται να μην είναι δυνατόν να αναστραφεί. Πρβλ. «The low fertility trap hypothesis: forces that may lead to further postponement and fewer births in Europe» by Lutz, Skirbekk and Testa, Vienna Institute of Demography research, paper No 4, 2005.

σταδιακή συνταξιοδότηση των «baby-boomers» θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων οι οποίοι πρέπει να υποστηρίζονται οικονομικά από μειωμένο αριθμό οικονομικά ενεργών ατόμων. Το φαινόμενο αυτό θα εξαλειφθεί, όχι όμως πριν περάσουν αρκετές δεκαετίες.

- Το προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση, αφού αυξήθηκε κατά 8 έτη από το 1960, αναμένεται να αυξηθεί κατά 5 ακόμη έτη -ή και περισσότερο- έως το 2050. Το μεγαλύτερο κέρδος θα το αποκομίσουν τα άτομα μεγάλης ηλικίας. Έτσι, οι Ευρωπαίοι που φτάνουν στα 65 έτη το 2050 μπορούν να υπολογίζουν ότι θα ζήσουν κατά μέσον όρο από τέσσερα έως πέντε έτη περισσότερο από τα άτομα που φτάνουν στα 65 έτη σήμερα. Η εξέλιξη αυτή θα οδηγήσει σε θεαματική αύξηση του αριθμού των ατόμων που φτάνουν στις ηλικίες των 80 και 90 ετών, πράγμα που σημαίνει ότι πολλά από τα άτομα αυτά θα είναι συνταξιούχοι επί πολλές δεκαετίες και θα φτάνουν σε ηλικίες στις οποίες η ευπάθεια και η αναπηρία είναι συχνές, έστω και αν το ποσοστό των ατόμων με κακή υγεία σ' αυτήν την ηλικιακή κατηγορία ενδέχεται να μειωθεί.
- Στην Ευρώπη οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές από τρίτες χώρες είναι ήδη σημαντικές. Το 2004 η ΕΕ κατέγραψε 1,8 εκατομμύρια μετανάστες, δηλαδή ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των Ηνωμένων Πολιτειών σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η ΕΕ θα παραμείνει σημαντικός μεταναστευτικός προορισμός κατά τις επόμενες δεκαετίες. Σύμφωνα με ένα συντηρητικό βασικό σενάριο, η Eurostat προβλέπει ότι περίπου 40 εκατομμύρια άτομα θα μεταναστεύσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2050. Επειδή πολλά από τα άτομα αυτά είναι οικονομικά ενεργά, προβλέπεται ότι οι μετανάστες θα ανανεώσουν τον πληθυσμό. Ωστόσο, οι πλέον μακροπρόθεσμες συνέπειες παραμένουν αβέβαιες, διότι εξαρτώνται από τον λιγότερο ή περισσότερο περιοριστικό χαρακτήρα των πολιτικών που αφορούν την οικογενειακή επανένωση και από τις συμπεριφορές των μεταναστών όσον αφορά τη γεννητικότητα. Παρά το επίπεδο των σημερινών ροών, η μετανάστευση μπορεί να αντισταθμίσει μόνο εν μέρει τις συνέπειες που θα έχουν στην ηλικιακή κατανομή του ευρωπαϊκού πληθυσμού η χαμηλή γονιμότητα και η επιμήκυνση του προσδόκιμου επιβίωσης.

Εξαιτίας αυτών των τάσεων, ο συνολικός πληθυσμός της ΕΕ των 25 θα μειωθεί ελαφρώς, αλλά θα γίνει πολύ πιο ηλικιωμένος. Σε οικονομικό επίπεδο, η κύρια αλλαγή αφορά τον ενεργό πληθυσμό (άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών), ο οποίος θα μειωθεί κατά 48 εκατομμύρια άτομα έως το 2050. Το ποσοστό εξάρτησης (ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω σε σχέση με τα άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών) αναμένεται να διπλασιαστεί και να φτάσει στο 51% έως το 2050, πράγμα που σημαίνει ότι στην ΕΕ σε κάθε πολίτη ηλικίας 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν μόνο δύο οικονομικά ενεργά άτομα έναντι τεσσάρων σήμερα.

Την προσοχή συγκεντρώνουν επίσης οι περιφερειακές και κοινωνικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού. Οι περιφέρειες με πληθυσμό που φθίνει και που αποτελείται κυρίως από ηλικιωμένους αναμένεται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες όσον αφορά την προσφορά ουσιαστών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών όπως η υγεία, η στέγαση, η πολεοδομία και οι υπηρεσίες μεταφορών και τουρισμού, με αποτέλεσμα οι περιβαλλοντικές τους ισορροπίες να αντικατοπτρίζουν επίσης τις συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού τους. Η δημογραφική αλλαγή συνοδεύεται επίσης από βαθιές κοινωνικές μεταβολές που αφορούν τη σύνθεση των οικογενειών και που έχουν κυρίως ως αποτέλεσμα την αύξηση του

αριθμού των ηλικιωμένων που ζουν μόνοι. Η αύξηση του αριθμού των εξαρτώμενων ατόμων πολύ μεγάλης ηλικίας δημιουργεί επίσης νέα προβλήματα οικονομικού, κοινωνικού ή ακόμη και ηθικού χαρακτήρα.

Η γήρανση στην ΕΕ πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της συνολικής αύξησης του πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Μετά την αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού από 2 δισεκατομμύρια άτομα το 1950 σε 6,5 δισεκατομμύρια σήμερα, η βασική προβολή του ΟΗΕ προβλέπει συνέχιση της τάσης αυτής, αλλά με βραδύτερο ρυθμό, και εκτιμά ότι έως το 2050 ο πληθυσμός θα έχει φτάσει στα 9,1 δισεκατομμύρια. Περίπου το 95% της παγκόσμιας αύξησης του πληθυσμού θα σημειωθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ ο πληθυσμός των 50 λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών θα διπλασιαστεί. Η μεγαλύτερη αύξηση θα σημειωθεί στην Αφρική. Κατά συνέπεια, το ποσοστό των 25 κρατών μελών της ΕΕ στον παγκόσμιο πληθυσμό θα μειωθεί.

Αλλά η Ευρώπη δεν είναι η μόνη που γερνά. Σημαντικές αυξήσεις των ποσοστών εξάρτησης θα σημειωθούν έως το 2050 και στις αναδύομενες οικονομίες όπως η Κίνα και η Ινδία. Αν οι αναπτυσσόμενες χώρες εκμεταλλευθούν το δημογραφικό τους πλεονέκτημα και ενσωματώσουν τα νεαρά οικονομικώς ενεργά άτομα στην αγορά εργασίας, η παγκόσμια παραγωγή θα αυξηθεί και θα προσφέρει αποδοτικές επενδυτικές ευκαιρίες στους Ευρωπαίους που κάνουν οικονομίες για τη σύνταξή τους. Αντιστρόφως, ο συνδυασμός των υψηλών δεικτών γεννητικότητας με τη βραδεία ανάπτυξη μπορεί να προκαλέσει αστάθεια στις χώρες αυτές και να αυξήσει τις μεταναστευτικές πιέσεις.

Οι παγκόσμιες μεταναστευτικές ροές έχουν και θα έχουν σημαντικές συνέπειες για τις χώρες προορισμού και προέλευσης. Για την ΕΕ, ο αντίκτυπος των μεταναστών στη γήρανση εξαρτάται από την ένταξή τους στην επίσημη οικονομία, δεδομένου ότι το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από εκείνο των μη μεταναστών σε πολλά κράτη μέλη. Η μετανάστευση μπορεί να συμβάλει στην προσωρινή μείωση του οικονομικού αντικτύπου της γήρανσης, όταν οι μετανάστες που εργάζονται νόμιμα πληρώνουν εισφορές στα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα. Ωστόσο, οι οικονομικώς ενεργοί μετανάστες θα συσσωρεύουν σιγά-σιγά τα δικά τους συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Κατά συνέπεια, η συμβολή τους στη βιώσιμη ισορροπία των δημόσιων οικονομικών σε πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο θα εξαρτηθεί από την ύπαρξη καλά σχεδιασμένων συνταξιοδοτικών συστημάτων. Για τις χώρες προέλευσης η μετανάστευση προς την ΕΕ μπορεί να είναι επωφελής, κυρίως λόγω της μείωσης των πιέσεων στην αγορά εργασίας, της μεταφοράς κεφαλαίων και της συμβολής των παλινοστούντων μεταναστών στην ανάπτυξη της πατρίδας τους με την πείρα και τα κεφάλαια που έχουν αποκτήσει. Ωστόσο, η μετανάστευση μεγάλου ποσοστού μορφωμένων νέων ενδέχεται να προκαλέσει, σε κάποιες χώρες και σε κάποιους τομείς, μια «διαρροή εγκεφάλων» που θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία και στις προοπτικές κοινωνικής ανάπτυξης των χωρών τους. Στο πλαίσιο αυτό, δεν πρέπει να αγνοηθούν οι δυνατότητες που προσφέρουν η προσωρινή μετανάστευση και η εθελούσια επιστροφή στις χώρες προέλευσης.

2. Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

2.1. Ο αντίκτυπος στην αγορά εργασίας, στην παραγωγικότητα και στην οικονομική ανάπτυξη

Κατά την επόμενη δεκαετία ο ενεργός πληθυσμός θα αρχίσει να μειώνεται, καθώς πολλοί baby-boomers θα πάρουν τη σύνταξή τους. Ωστόσο, με την εφαρμογή κατάλληλα

προσαρμοσμένων πολιτικών απασχόλησης το φαινόμενο αυτό μπορεί να αντισταθμιστεί προσωρινά κατά την επόμενη δεκαετία με την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης. Πρόσφατες προβολές³ δείχνουν ότι, μολονότι ο ενεργός πληθυσμός θα αρχίσει να μειώνεται από το 2010, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που θα έχουν θέση απασχόλησης στην ΕΕ των 25 θα εξακολουθήσει να αυξάνεται έως το 2017 περίπου. Ποσοστό μεγαλύτερο από τα δύο τρίτα των κερδών αυτών θα προκύψει από την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών, καθώς οι ηλικιωμένες γυναίκες θα αντικαθίστανται βαθμιαία από νέες γυναίκες, πιο μορφωμένες και περισσότερο ενταγμένες στην ενεργό επαγγελματική ζωή. Το υπόλοιπο οφείλεται στην προβλεπόμενη μεγάλη αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων (άτομα ηλικίας από 55 έως 64 ετών). Οι αναμενόμενες θετικές εξελίξεις στον τομέα της απασχόλησης τείνουν να δημιουργήσουν μια «ευκαιρία», που μας δίνει τη δυνατότητα να εφαρμόσουμε τις μεταρρυθμίσεις προτού η γήρανση παραγάγει πλήρως τα αποτελέσματά της. Ωστόσο, η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης δεν μπορεί να προσφέρει παρά μια προσωρινή ανακούφιση, καθώς, στη συνέχεια, η δημογραφική αλλαγή θα επηρεάσει την κατάσταση με όλο το βάρος των συνεπειών της. Ακόμη και αν ο γενικός στόχος της στρατηγικής της Λισαβόνας για επίτευξη ποσοστού απασχόλησης 70% υλοποιηθεί, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που έχουν θέση απασχόλησης αναμένεται να μειωθεί κατά 30 εκατομμύρια από το τέλος της δεκαετίας έως το 2050.

Τα ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης θεωρείται ότι μειώνονται με τη γήρανση του πληθυσμού, κυρίως λόγω της μείωσης του ενεργού πληθυσμού. Οι προβολές δείχνουν ότι, αν οι σημερινές τάσεις και πολιτικές παραμείνουν αμετάβλητες, το μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης του ΑΕγχΠ στην ΕΕ των 25 θα μειωθεί αυτομάτως από 2,4% κατά την περίοδο 2004-2010 σε μόνο 1,2% κατά την περίοδο 2030- 2050. Με την πάροδο του χρόνου, η Ευρώπη θα πρέπει να στηρίζεται όλο και περισσότερο στα κέρδη παραγωγικότητας ως κύρια πηγή οικονομικής ανάπτυξης. Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι θα αποτελούν ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό των παγκόσμιων πόρων εργατικού δυναμικού και της οικονομικής παραγωγής. Ωστόσο, σε πολλές χώρες, οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι εξακολουθούν να απασχολούνται σε σχετικά μικρό βαθμό λόγω του υπερβολικά μεγάλου αριθμού των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων, των ανεπαρκών οικονομικών κινήτρων που παρέχουν τα φορολογικά και κοινωνικά συστήματα για συνέχιση της εργασίας και της πλημμελούς διαχείρισης των θεμάτων που σχετίζονται με την ηλικία στο χώρο εργασίας, διαχείρισης που χαρακτηρίζεται κυρίως από την ανεπαρκή πρόσβαση των ηλικιωμένων εργαζομένων σε μαθήματα κατάρτισης και ενίοτε από διακρίσεις εις βάρος τους.

Η μεγαλύτερη ηλικία του εργατικού δυναμικού και η αύξηση της διάρκειας της ενεργού ζωής δεν συνεπάγονται αυτομάτως μικρότερη παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού. Τα διαθέσιμα στοιχεία δεν δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας είναι απαραίτητως λιγότερο παραγωγικοί και λιγότερο καινοτόμοι. Η μείωση των σωματικών και των διανοητικών ικανοτήτων επέρχεται σε αρκετά μεγάλη ηλικία, συμβαίνει πολύ σταδιακά και ποικίλλει πολύ από άτομο σε άτομο, ενώ μπορεί να περιοριστεί με την εφαρμογή προληπτικών πολιτικών στον τομέα της υγείας. Επιπλέον, μπορεί να αντισταθμιστεί από την αύξηση της πείρας, από προσαρμογές στην οργάνωση της εργασίας και από την αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ). Εξάλλου, οι μελλοντικές κοόρτεις ηλικιωμένων εργαζομένων θα έχουν καλύτερο

³ Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006), «The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, long-term care, education and unemployment transfers (2004-50)», *European Economy Reports and Studies*, No 1.

επίπεδο κατάρτισης, πράγμα που μειώνει τον κίνδυνο βραδύτερης διάδοσης των νέων τεχνολογιών λόγω της γήρανσης.

Εξάλλου, δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο ότι η μείωση του αριθμού των νέων θα διευκολύνει την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας. Η εκπαίδευση και η κατοχή κατάλληλων προσόντων θα εξακολουθήσουν να έχουν ουσιώδη σημασία για την εξασφάλιση σταθερής απασχόλησης. Στο πλαίσιο μιας γηράσκουσας κοινωνίας, η προσφορά ποιοτικής κατάρτισης στους νέους, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και μιας κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση, και η ανάπτυξη της διά βίου κατάρτισης, ούτως ώστε τα άτομα να διατηρούν το ανθρώπινο κεφάλαιό τους, αποκτούν, κατά συνέπεια, όλος ιδιαίτερη σημασία.

2.2. Ο αντίκτυπος στην κοινωνική προστασία και στα δημόσια οικονομικά

Με βάση τις σημερινές πολιτικές, η γήρανση θα προκαλέσει σημαντικές αυξητικές πιέσεις στις δημόσιες δαπάνες, αν και υπάρχουν μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα. Για την ΕΕ των 25, προβλέπεται αύξηση των δημόσιων δαπανών που συνδέονται με την ηλικία κατά 3 έως 4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕγχΠ από το 2004 έως το 2050, πράγμα που ισοδυναμεί με αύξηση των δημόσιων δαπανών κατά 10%⁴. Αυτές οι αυξητικές πιέσεις θα γίνουν αισθητές από το 2010 και θα ενταθούν ιδιαίτερα ανάμεσα στο 2020 και το 2040. Θα αφορούν τις συντάξεις, την υγεία και τις υπηρεσίες που παρέχονται στους ηλικιωμένους.

Η γενική δημοσιονομική κατάσταση κινδυνεύει να γίνει δυσβάστακτη σε πολλές χώρες και, ως εκ τούτου, να διακυβεύσει τη μελλοντική ισορροπία των συστημάτων συνταξιοδότησης και κοινωνικής προστασίας γενικά. Η αλόγιστη αύξηση των δημόσιων δαπανών που συνδέονται με τη γήρανση θα οδηγούσε σε έναν αφόρητο φαύλο κύκλο υπερχρέωσης. Αυτά τα αποτελέσματα θα υπονόμειαν τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης, θα έθεταν σε κίνδυνο τη λειτουργία του ενιαίου νομίσιματος και θα οδηγούσαν αναπόφευκτα στη συνέχεια στη δραστική μείωση των συντάξεων και των παροχών υγείας, με μείζονες δυσμενείς συνέπειες για τη μελλοντική ευημερία των συνταξιούχων και των φορολογουμένων.

Η αναβολή των μεταρρυθμίσεων για αργότερα, όταν θα έχει επέλθει η αύξηση των δημόσιων δαπανών για τις συντάξεις και την υγεία, θα ισοδυναμούσε με την απώλεια μιας ευκαιρίας να εξασφαλιστεί ότι όλες οι γενιές, συμπεριλαμβανομένων των baby-boomers, συμβάλλουν στην αναγκαία διαδικασία προσαρμογής.

Ωστόσο, οι κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ δεν έμειναν γενικά αδρανείς. Πράγματι, οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν πρόσφατα, κυρίως στους τομείς των δημόσιων συστημάτων συνταξιοδότησης και υγείας, της αγοράς εργασίας και της εκπαίδευσης, έχουν αρχίσει να αποδίδουν καρπούς, όπως μαρτυρούν ειδικότερα τα ποσοστά απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων, τα οποία αυξήθηκαν με ταχύ ρυθμό από το 2000. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αποσκοπούν επίσης στη μεταφορά ορισμένων ευθυνών των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων προς τα άτομα: ως εκ τούτου, οι πολίτες θα ενθαρρυνθούν να διαδραματίσουν πολύ πιο ενεργό ρόλο τόσο σε ό,τι αφορά τα ποσά που αποταμιεύουν για τη σύνταξή τους όσο και την επιλογή της στιγμής κατά την οποία θα συνταξιοδοτηθούν.

Η γήρανση θα προκαλέσει επίσης μεγάλες αυξήσεις των δημόσιων δαπανών στον τομέα της υγείας και της μακροχρόνιας μέριμνας, αν και πολλά θα εξαρτηθούν στον τομέα αυτόν από

⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής – Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών στην ΕΕ [COM(2006) 574 της 12.10.2006].

τη μελλοντική βελτίωση της κατάστασης της υγείας των ηλικιωμένων. Η εν λόγω βελτίωση θα απαιτήσει κυρίως την καλύτερη προσαρμογή των υπηρεσιών υγείας και την υιοθέτηση μιας προληπτικής προσέγγισης όσον αφορά τις χρόνιες νόσους, προσέγγιση η οποία θα μπορούσε να ενθαρρύνει τη χρήση νέων τεχνολογιών. Αν τα μελλοντικά κέρδη όσον αφορά το προσδόκιμο επιβίωσης συνοδευτούν γενικά από καλή υγεία και έλλειψη αναπηρίας, η προβλεπόμενη αύξηση των δημόσιων δαπανών για την υγεία και τη φροντίδα εξαρτημένων ατόμων λόγω της γήρανσης θα μειωθεί στο μισό⁵.

3. ΜΙΑ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Η αντιμετώπιση των σύνθετων προκλήσεων της γήρανσης επιβάλλει τη χάραξη μιας *συνολικής στρατηγικής*. Τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο θα χρειαστεί να αξιολογηθούν οι υφιστάμενες πολιτικές, προκειμένου να προσδιοριστούν οι προσαρμογές που πρέπει ενδεχομένως να γίνουν για να ληφθούν υπόψη οι δημογραφικές μεταβολές που συμβαίνουν στην ΕΕ.

Παρακάτω παρουσιάζονται πέντε πολιτικοί προσανατολισμοί νευραλγικής σημασίας.

3.1. Μια Ευρώπη που ενθαρρύνει τη δημογραφική ανανέωση

Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να προλάβουν τη δημογραφική παρακμή ή να αντιδράσουν στην πτώση της γεννητικότητας, που έχει φτάσει σε ορισμένα από αυτά σε ανησυχητικό επίπεδο. Αυτά τα μέτρα είναι συγχρόνως απαραίτητα και ρεαλιστικά. *Απαραίτητα*, διότι οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι σε όλες χώρες της Ένωσης τα ζευγάρια επιθυμούν να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά. *Ρεαλιστικά*, διότι οι διεθνείς συγκρίσεις καταδεικνύουν την αποτελεσματικότητα των -οικογενειακών κυρίως- πολιτικών που εφαρμόζουν ορισμένα κράτη με επιμονή εδώ και αρκετές δεκαετίες, για να δημιουργήσουν συνθήκες ευνοϊκές για όσους θέλουν να αποκτήσουν παιδιά⁶.

Αυτές οι πολιτικές είναι πολλές και ποικίλες, αλλά όλες έχουν γενικά τρεις διαστάσεις που στοχεύουν: i) στη μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά τις ευκαιρίες που προσφέρονται στους πολίτες με και χωρίς παιδιά· ii) στην καθολική πρόσβαση στις υπηρεσίες παροχής βοήθειας στους γονείς, κυρίως για την εκπαίδευση και τη φύλαξη των μικρών παιδιών· iii) στην κατάλληλη διευθέτηση του χρόνου εργασίας, ούτως ώστε να παρέχονται στους άνδρες και στις γυναίκες καλύτερες δυνατότητες διά βίου κατάρτισης και συνδυασμού της ιδιωτικής με την επαγγελματική ζωή.

Εξάλλου, οι πιο πρόσφατες αναλύσεις της πτώσης της γεννητικότητας επισημαίνουν τις σημαντικές συνέπειες που έχει η αύξηση της ηλικίας στην οποία οι γυναίκες αποκτούν το πρώτο τους παιδί, πράγμα που αντανακλά τον αυξανόμενο δισταγμό των ζευγαριών να αποκτήσουν παιδιά. Σύμφωνα με τις αναλύσεις αυτές, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στη μείωση των αβεβαιοτήτων που συνοδεύουν την είσοδο των νεαρών ενηλίκων στην αγορά εργασίας και, γενικότερα, στη βελτίωση των συνθηκών ζωής τους. Εξάλλου, η εφαρμογή

⁵ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής – Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών στην ΕΕ [COM(2006) 574 της 12.10.2006].

⁶ Πρβλ., π.χ., «The Demographic Future of Europe – Facts, Figures, Policies: Results of the Population Policy Acceptance Study (PPAS)» που εκδόθηκε από το γερμανικό Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Δημογραφικών Ερευνών και το ίδρυμα Robert Bosch· επίσης, Ευρωβαρόμετρο αριθ. 253, που πραγματοποιήθηκε το 2006 και η ανάλυση των αποτελεσμάτων του οποίου θα δημοσιευθεί προσεχώς.

αποτελεσματικών πολιτικών στον τομέα της ισότητας των δύο φύλων διευκολύνει την απόφαση των ζευγαριών να αποκτήσουν παιδιά. Κατά συνέπεια, πρέπει να καταπολεμηθούν οι δυσκολίες πρόσβασης στη στέγαση, να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών και, γενικότερα, να βελτιωθεί ο συνδυασμός ιδιωτικής ζωής και εργασίας κατά την καθημερινή ζωή μέσω ευέλικτων μορφών εργασίας που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογικές δυνατότητες. Πρέπει επίσης να καταπολεμηθεί η παιδική φτώχεια, φαινόμενο το εύρος του οποίου παραμένει σε ανησυχητικά επίπεδα και που αντανakλά επίσης τη σχετική επιδείνωση της κατάστασης των οικογενειών με παιδιά.

Η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο, αν το βάρος της γήρανσης κληθεί να το «σηκώσει» ο πιο νέος πληθυσμός, που μειώνεται σε αριθμό και σε οικονομική δύναμη. Η αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής αποτελεί προτεραιότητα του νέου συμφώνου μεταξύ των γενεών.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, το 2002, τα κράτη μέλη ανέλαβαν τη σαφή δέσμευση να αυξήσουν την προσφορά υπηρεσιών στον τομέα της φύλαξης παιδιών, υπηρεσιών οι οποίες, έως το 2010, πρέπει να είναι διαθέσιμες τουλάχιστον για το 90% των παιδιών ηλικίας μεταξύ 3 και 6 ετών και για το 33% των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών. Είναι πλέον καιρός να δημιουργηθούν οι εν λόγω υπηρεσίες φύλαξης παιδιών.

Η Επιτροπή:

- θα διαβουλευθεί με τους κοινωνικούς εταίρους για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν (π.χ., γονική άδεια ή πιο ευέλικτη οργάνωση της εργασίας), για να βελτιωθεί ο συνδυασμός ανάμεσα στην επαγγελματική, την ιδιωτική και την οικογενειακή ζωή των ανδρών και των γυναικών, ούτως ώστε να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι ανάγκες των οικογενειών⁷.
- θα οργανώσει ήδη από τον Οκτώβριο του 2006 ένα πρώτο *ευρωπαϊκό δημογραφικό φόρουμ*, που θα αποτελέσει τη βάση για μια έκθεση των υπηρεσιών της Επιτροπής στην οποία θα αναλύεται η κατάσταση. Οι εργασίες του φόρουμ θα συνοδευτούν από τις εργασίες μιας ομάδας κρατικών εμπειρογνομώνων που θα συσταθεί στο πλαίσιο της Επιτροπής.

3.2. Μια Ευρώπη που δίνει αξία στην εργασία: περισσότερες θέσεις απασχολήσεις, μεγαλύτερος και ποιοτικός παραγωγικός βίος

Η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στην απασχόληση αποτελεί βασική επιδίωξη της στρατηγικής της Λισαβόνας, που έχει ήδη στεφθεί από κάποια επιτυχία. Επομένως, οι αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις των πολιτικών απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να διευρυνθούν και να συνεχιστούν και μετά το 2010. Θα χρειαστεί να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για να μειωθεί η κατάτμηση των αγορών εργασίας, να συνεχιστεί η αύξηση του ποσοστού επαγγελματικής δραστηριότητας των γυναικών⁸ και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα και ο δίκαιος χαρακτήρας των εκπαιδευτικών συστημάτων, ούτως ώστε να διευρυνθούν οι ικανότητες και να προαχθεί η ενσωμάτωση των νεοεισερχομένων, που πλήττονται από τον εν λόγω διαχωρισμό. Αυτός θα είναι ιδίως ο στόχος της εφαρμογής των

⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Πρώτη φάση των διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους για το συνδυασμό μεταξύ επαγγελματικής, ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής [SEC(2006) 1245 της 12.10.2006].

⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010 [COM(2006) 92 της 1.3.2006].

κατευθυντήριων γραμμών για την «ευελιξία με ασφάλεια», που πρέπει να διευκολύνουν τις μετακινήσεις μεταξύ των διαφόρων φάσεων του κύκλου ζωής μέσω της μεγαλύτερης ευελιξίας των αγορών εργασίας, της λήψης μέτρων διά βίου κατάρτισης και της εφαρμογής ενεργών πολιτικών στους τομείς της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής προστασίας. Θα χρειαστεί η συμμετοχή μεγάλου αριθμού παραγόντων, σε διάφορα επίπεδα ευθύνης - εργαζομένων και επιχειρήσεων-, μέσω του κοινωνικού διαλόγου και της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

Ωστόσο, η δημογραφική γήρανση επιβάλλει την απόδοση στρατηγικής σημασίας στην αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών και των ανδρών ηλικίας άνω των 55 ετών. Η επίτευξη του στόχου αυτού θα απαιτήσει μεγάλες μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να εξαλειφθούν τα κίνητρα για πρόωρη αποχώρηση από την αγορά εργασίας και να ενθαρρυνθεί η απασχόληση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Πρέπει επίσης να ληφθεί μέριμνα ώστε, αφενός, να μπορεί όντως κανείς να εργάζεται περισσότερα χρόνια και, αφετέρου, το σύνολο των δημόσιων πολιτικών να διευρύνουν τις δυνατότητες απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων.

Η «παράταση της ενεργού επαγγελματικής ζωής» αποτελεί από μόνη της συνολικό και διαρκή προσανατολισμό, που πρέπει να κινητοποιήσει μια ολόκληρη δέσμη μέτρων πέρα από τις απλές μεταρρυθμίσεις των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Ο πολίτης, για να αντιμετωπίσει θετικά το ενδεχόμενο να εργαστεί περισσότερα χρόνια, πρέπει να μην έρχεται πλέον αντιμέτωπος με προκαταλήψεις που οδηγούν σε διακρίσεις, να είναι έτοιμος να εκσυγχρονίσει και να αξιοποιήσει τις ικανότητες που αποκτά με την πάροδο του χρόνου, να μπορεί να έχει πρόσβαση σε ευέλικτα συνταξιοδοτικά συστήματα και, τέλος, όχι μόνο να βρίσκεται σε καλή σωματική και ψυχική υγεία, αλλά και να ελπίζει ότι θα ζήσει πολλά χρόνια στην κατάσταση αυτή. Η Ένωση διαθέτει νομοθετικά μέσα για να εξασφαλίσει την τήρηση της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ηλικίας, ενώ το ευρωπαϊκό έτος ισότητας ευκαιριών, το 2007, θα είναι η ευκαιρία για να αξιολογηθεί η εφαρμογή τους από τα κράτη μέλη. Σ' αυτά εναπόκειται η ανάπτυξη της κατάρτισης και η ενίσχυση των πολιτικών πρόληψης όσον αφορά τη διά βίου υγεία. Ειδικότερα, όλοι πρέπει να έχουν ευχερέστερη πρόσβαση στη διά βίου κατάρτιση, και ιδίως οι εργαζόμενοι με τα λιγότερα προσόντα ή με τους λιγότερο ευνοϊκούς όρους εργασίας. Αυτοί οι τομείς δεν είναι νέοι. Η δημογραφική γήρανση τους προσδίδει πλέον το χαρακτήρα μιας *επένδυσης προτεραιότητας για το μέλλον*, την οποία στηρίζει η Ένωση κυρίως με το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010».

Η αύξηση του ενεργού πληθυσμού προϋποθέτει εν μέρει τη βελτίωση της δημόσιας υγείας. Κατ' αρχάς, πρέπει να εξορθολογιστεί η διάρθρωση της προσφοράς υπηρεσιών περίθαλψης από τα υγειονομικά μας συστήματα, η οποία πολύ συχνά δεν ανταποκρίνεται πλέον στις νέες ανάγκες. Η πρωτοβουλία την οποία ανέλαβε πρόσφατα η Επιτροπή για τη θέσπιση ενός κοινοτικού πλαισίου που θα βελτιώσει τη διασυννοριακή κινητικότητα των ασθενών και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης θα επιτρέψει την πραγματοποίηση οικονομικών κλίμακας και εντάσσεται σ' αυτήν την προοπτική. Από την άλλη πλευρά, η λήψη αποτελεσματικών προληπτικών μέτρων για την καταπολέμηση της παχυσαρκίας, του καπνίσματος, του αλκοολισμού και των ψυχικών νόσων αναμένεται επίσης να έχει ευρύτατο αντίκτυπο στις συνθήκες υγείας των Ευρωπαίων και, κατά συνέπεια, στην παραγωγικότητα της εργασίας και στις μελλοντικές δαπάνες υγείας. Τρίτον, η αύξηση της προσφυγής στις νέες τεχνολογίες, όπως η τηλεϊατρική και τα εξατομικευμένα συστήματα υγείας, που είναι στη διάθεση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, των οικογενειών τους και του υγειονομικού προσωπικού, θα μπορούσε να διευκολύνει τον έλεγχο των δαπανών υγείας και την ευεξία των πολιτών. Τέλος, είναι βέβαιο ότι με τη γήρανση του πληθυσμού θα μεταβληθούν τα είδη των

νόσων, πράγμα το οποίο θα εγείρει νέα ζητήματα σχετικά με το είδος περίθαλψης που θα χρειάζεται στο μέλλον.

Αν η εργασία μετά τα 60 δεν πρέπει πια να είναι, όπως συμβαίνει σήμερα, προνόμιο των ατόμων με υψηλά εισοδήματα και υψηλά προσόντα, πρέπει να μειωθούν οι διαφορές ως προς το προσδόκιμο επιβίωσης, οι οποίες αποτελούν σήμερα μια από τις εντονότερες κοινωνικές ανισότητες σε συνάρτηση με το εισόδημα και το επίπεδο εκπαίδευσης. Οι προληπτικές δράσεις που επιτρέπουν την προαγωγή τρόπων ζωής και περιβαλλοντικών συνθηκών που ευνοούν την καλή υγεία, μέσα και έξω από το χώρο εργασίας, πρέπει εφεξής να οδηγήσουν στην αύξηση της συνεργασίας ανάμεσα στους παράγοντες της δημόσιας υγείας, της εκπαίδευσης, των μέσων μαζικής επικοινωνίας και της οργάνωσης της εργασίας, ούτως ώστε να επηρεαστεί από νωρίς το προσδόκιμο επιβίωσης με καλή υγεία, το οποίο διαφέρει σαφώς από το γενικό προσδόκιμο επιβίωσης και ποικίλλει σημαντικά από κράτος μέλος σε κράτος μέλος.

Πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί, ως προσφερόμενη ευκαιρία και όχι ως καταναγκασμός, η συμμετοχή των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν επίσημα συνταξιοδοτηθεί, στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό. Αυτή η αυξημένη συμμετοχή στη κοινωνική δραστηριότητα σε εθελοντική βάση θα γίνει με τρόπους που δεν έχουν ακόμη, ως επί το πλείστον, αποφασιστεί.

Τα κράτη μέλη καλούνται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα, στο πλαίσιο των δεσμεύσεων που ανέλαβαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης το 2001, για να αυξήσουν τα ποσοστά απασχόλησης των εργαζομένων ηλικίας άνω των 55 ετών πάνω από το 50%. Με την ευκαιρία της δρομολόγησης ενός νέου κύκλου της στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση το 2008, η Επιτροπή θα εξετάσει τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν σε κάθε κράτος όσον αφορά τα ποσοστά απασχόλησης των ανδρών και των γυναικών ηλικίας άνω των 55 ετών και την ηλικία παύσης της επαγγελματικής δραστηριότητας και θα υποβάλει έκθεση για συγκεκριμένα παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών των κρατών μελών για την προώθηση της παράτασης του ενεργού επαγγελματικού βίου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δέχτηκε να αυξήσει την υποστήριξη που παρέχει στα κράτη μέλη για την επίτευξη αυτού του στόχου, αποδεχόμενη την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και των προγραμμάτων διά βίου κατάρτισης για την περίοδο 2007-2013⁹.

Η Επιτροπή θα πραγματοποιήσει διαβουλεύσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς σχετικά με τις πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν για την κατάρτιση ενός κοινοτικού πλαισίου που θα επιτρέψει τη βελτίωση της διασυννοριακής προσφοράς υπηρεσιών υγείας και κινητικότητας των ασθενών¹⁰.

Τα κράτη μέλη καλούνται να εφαρμόσουν πλήρως την οδηγία για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία¹¹. Το 2007 η Επιτροπή θα αξιολογήσει την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας όσον αφορά τις διακρίσεις λόγω φύλου.

⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και πρόταση απόφασης για τη θέσπιση ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης στον τομέα της διά βίου μάθησης [COM(2004) 474 της 14.7.2006].

¹⁰ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής – Διαβουλεύσεις για την ανάληψη κοινοτικής δράσης στον τομέα των υπηρεσιών υγείας [SEC(2006) 1195 της 26.9.2006].

¹¹ Οδηγία 2000/78/ΕΚ, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία.

3.3. Μια πιο παραγωγική και πιο αποδοτική Ευρώπη

Μια τρίτη απάντηση στην δημογραφική πρόκληση έγκειται στη βελτίωση της παραγωγικότητας των Ευρωπαίων στην εργασία. Γενικότερα, η στρατηγική της Λισαβόνας, που αναπροσανατολίστηκε από το 2005, περιλαμβάνει με συνεκτικό τρόπο το σύνολο των διαρθρωτικών (περιλαμβανομένων των μικροοικονομικών) μεταρρυθμίσεων, που μπορούν να βελτιώσουν τις ευρωπαϊκές επιδόσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει άμεσα στην προσπάθεια αυτή με την εμβάθυνση της εσωτερικής αγοράς, με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, με την προτεραιότητα που αποδίδει στην ποιότητα της νομοθεσίας, κυρίως όσον αφορά τις ΜΜΕ, καθώς και με την πολιτική κοινωνικής συνοχής. Με τον τρόπο αυτόν, η στρατηγική της Λισαβόνας δημιουργεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να καθίσταται δυνατή σε κάθε ηλικία η αξιοποίηση των ικανοτήτων, της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας.

Η γήρανση του πληθυσμού μπορεί να αποτελέσει μεγάλη ευκαιρία για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας. Πρέπει να παρασχεθούν στους ευρωπαϊκούς οικονομικούς παράγοντες οι καλύτερες δυνατές συνθήκες, για να αξιοποιήσουν αυτές τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι δημογραφικές αλλαγές από την άποψη της δημιουργίας νέων αγορών για αγαθά και υπηρεσίες που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες μιας πιο ηλικιωμένης πελατείας¹². Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή θα ήταν ασφαλώς η ενθάρρυνση των οικονομικών παραγόντων να συμπεριλάβουν το φαινόμενο της γήρανσης στις καινοτομικές στρατηγικές τους. Αυτό αφορά διάφορους τομείς όπως οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι μεταφορικές, ενεργειακές και τουριστικές υποδομές και οι υπηρεσίες εγγύτητας, και ιδίως οι υπηρεσίες μακροχρόνιας μέριμνας. Σε όλους αυτούς τους τομείς, η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να συμπληρώσει ή να ενισχύσει τις προσπάθειες των κρατών μελών.

Η Επιτροπή θα εκδώσει, μέχρι το τέλος το 2008, ανακοίνωση που θα προτείνει τρόπους για την καλύτερη συνεκτίμηση των αναγκών ενός γηράσκοντος πληθυσμού σε τομείς όπως η χωροταξία, το περιβάλλον ή η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στους όρους ανάπτυξης της προσφοράς υπηρεσιών μέριμνας προσαρμοσμένων στις ανάγκες των εξαρτώμενων προσώπων και των οικογενειών τους και στο δυνητικό ρόλο των διαρθρωτικών ταμείων για το σκοπό αυτό.

3.4. Μια Ευρώπη οργανωμένη για να υποδεχθεί και να ενσωματώσει τους μετανάστες

Πρέπει να είμαστε σαφείς: κατά τα επόμενα 15 έως 20 έτη η Ευρώπη θα εξακολουθήσει να δέχεται σημαντικές καθαρές μεταναστευτικές εισροές. Οι εισροές αυτές θα καλύψουν αρχικά τις ανάγκες της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, η οποία πρέπει να προσελκύσει ειδικευμένο εργατικό δυναμικό από το εξωτερικό. Οι εξωτερικές ανάγκες σε μη ειδικευμένο εργατικό δυναμικό θα παραμείνουν επίσης πολύ σημαντικές. Δεν μπορεί επίσης να αγνοηθεί η ελκυστικότητα της Ευρώπης, η οποία οφείλεται στη σχετική ευημερία της, στην πολιτική σταθερότητά της, στα αιτήματα οικογενειακής επανένωσης εκ μέρους των μεταναστών που έφθασαν πρόσφατα και στη δυναμική αύξηση του πληθυσμού των σχετικά φτωχών περιφερειών με τις οποίες συνορεύουμε. Οι διάφοροι αυτοί παράγοντες πρέπει να συνδυαστούν καλύτερα, ούτως ώστε να οργανωθεί η νόμιμη μετανάστευση και συνακόλουθα

¹² Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κάνοντας τη γνώση πράξη: Μια στρατηγική καινοτομίας ευρείας βάσης για την ΕΕ [COM(2006) 502 της 13.9.2006].

η ενσωμάτωση των ατόμων που προέρχονται από τη μετανάστευση, με παράλληλο σεβασμό των αναγκών των χωρών προέλευσης των μεταναστών.

Οι εθνικές πολιτικές στον τομέα της υποδοχής μεταναστών από τρίτες χώρες δεν είναι ομοιογενείς. Σε κάποιες χώρες οι νόμιμες ροές είναι περιορισμένες και έχει επιτευχθεί, σε κάποιο βαθμό, η ανάσχεση της παράνομης μετανάστευσης· σε άλλες, οι μαζικές νομιμοποιήσεις των τελευταίων ετών επέτρεψαν τη νομιμοποίηση εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών που ζούσαν και δούλευαν σ' αυτές παράνομα. Αυτές οι διαφορές αντανακλούν, πέρα από τις αποκλίσεις στην αγορά εργασίας, τις αυξανόμενες δυσκολίες οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών στις παλαιές χώρες υποδοχής μεταναστών. Μακροπρόθεσμα, αυτές οι αποκλίσεις δεν είναι βιώσιμες σε μια Ένωση στην οποία ισχύει η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και η εσωτερική αγορά εργασίας της οποίας τείνει να ενοποιηθεί. Η Ένωση είναι επίσης εκείνη η οποία, με το διεθνές βάρος της, τον εμπορικό της ρόλο και τις γενικές της σχέσεις συνεργασίας με τα μεγάλα μεσογειακά, αφρικανικά και λατινοαμερικανικά σύνολα, μπορεί να δημιουργήσει τις εταιρικές σχέσεις που απαιτούνται για τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών, πράγμα που αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία των μεταναστευτικών πολιτικών. Εναπόκειται επίσης στην Ένωση, η οποία βασίζεται στην απαγόρευση των διακρίσεων και στο σεβασμό των διαφορών, να συνδιαλεχθεί με την κοινή γνώμη για να καταπολεμήσει τις προκαταλήψεις, να υποδείξει τα πραγματικά εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν και να θυμίσει επίσης τον πλούτο της πολυμορφίας¹³.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Ένωση άρχισε, μαζί με τα κράτη μέλη, την ανάπτυξη των στοιχείων μιας κοινής πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση¹⁴, που θα αφορά κυρίως τη μετανάστευση για σκοπούς απασχόλησης με στόχο την κάλυψη των αναγκών ορισμένων τομέων της αγοράς εργασίας. Η πολιτική αυτή πρέπει να συμπληρωθεί με την ενίσχυση των πολιτικών ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών¹⁵, με περισσότερα χρηματοοικονομικά μέσα και με δρομολόγηση εταιρικών σχέσεων με τις χώρες αποστολής μεταναστών.

Συγχρόνως, στο πλαίσιο της εσωτερικής κινητικότητας των πολιτών της Ένωσης, συνεχίζεται η διαδικασία μετάβασης στο καθεστώς της πλήρους ελευθερίας της κυκλοφορίας των εργαζομένων στην Ένωση των 27 έως το 2014. Αυτή η εσωτερική κινητικότητα εξακολουθεί να απορροφά τις ανισορροπίες των αγορών εργασίας στην Ευρώπη και πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη χάραξη των μεταναστευτικών πολιτικών.

Το πρόγραμμα της Χάγης του 2004 οδήγησε στην κατάρτιση ενός «πολιτικού σχεδίου δράσης για τη νόμιμη μετανάστευση» και ενέπνευσε τη θέσπιση του ευρωπαϊκού ταμείου ένταξης. Αυτά τα μέσα μπορούν να υποστηρίξουν άλλες δράσεις σε όλα τα επίπεδα, με στόχο τη διευκόλυνση της ένταξης των νόμιμων μεταναστών.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει τις πρωτοβουλίες της για να διευκολύνει την ένταξη των μεταναστών. Ειδικότερα θα συνεχίσει το διάλογο που έχει αρχίσει με τα κράτη μέλη για τα εμπόδια στα οποία προσκρούει η ενσωμάτωση των μεταναστών και για την καλύτερη γνώση των χαρακτηριστικών τους, των σχετικών αντιλήψεων και των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Το

¹³ Βλ. τα αποτελέσματα των Ευρωβαρομέτρων 64, που δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 2005, και 65, που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2006, για την κοινή γνώμη και τη μετανάστευση.

¹⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Πρόγραμμα δράσης για τη νόμιμη μετανάστευση [COM(2005) 669 της 21.12.2006].

¹⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη - Πλαίσιο σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση [COM(2005) 389 της 1.9.2005].

2009 η Επιτροπή θα εξετάσει τη σκοπιμότητα πρότασης νέων μέτρων για την οικονομική μετανάστευση, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, και θα προβεί σε επισκόπηση της προόδου που θα έχει επιτελεσθεί στον τομέα της εσωτερικής κινητικότητας.

3.5. Μια Ευρώπη με βιώσιμα δημόσια οικονομικά: εγγύηση επαρκούς κοινωνικής προστασίας και δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών

Στα περισσότερα κράτη μέλη τα δημόσια οικονομικά δεν είναι βιώσιμα με τις σημερινές πολιτικές. Χρειάζεται διαρκής προσπάθεια δημοσιονομικής σταθεροποίησης. Η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στην απασχόληση αποτελεί αποτελεσματικό μέσο που διαθέτουν οι κυβερνήσεις για να αυξήσουν τα έσοδά τους και να αντιμετωπίσουν τις δαπάνες που συνεπάγεται η γήρανση, χωρίς αύξηση των φορολογικών συντελεστών.

Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις των συνταξιοδοτικών συστημάτων σε πολλές χώρες θα επιτρέψουν την αισθητή μείωση της χρηματοοικονομικής ανισορροπίας των συστημάτων αυτών. Ωστόσο, σε μερικές χώρες ενδέχεται να χρειαστούν πρόσθετες μεταρρυθμίσεις, με κύριους στόχους την αποτροπή των πρόωγων αποχωρήσεων από την αγορά εργασίας, την αύξηση της ηλικίας οριστικής παύσης της επαγγελματικής δραστηριότητας, την προσφορά οικονομικών κινήτρων στους ηλικιωμένους για να παραμένουν στην αγορά εργασίας και την παροχή στους πολίτες της δυνατότητας να συμπληρώνουν τα συνταξιοδοτικά τους εισοδήματα με επικουρικές συντάξεις, με παράλληλη εξασφάλιση καλύτερης ισορροπίας μεταξύ των παροχών και των εισφορών του κάθε πολίτη.

Εμφανίζονται νέες προκλήσεις που συνδέονται με την ανάπτυξη της ιδιωτικής αποταμίευσης και των κεφαλαιοποιητικών συστημάτων. Οι εν λόγω προκλήσεις αφορούν, π.χ., το επίπεδο κάλυψης των εν λόγω συστημάτων, το επίπεδο των εισφορών και τον αυξανόμενο ρόλο των συνταξιοδοτικών ταμείων, πράγμα που εγείρει με τη σειρά του ζητήματα διαφάνειας και ποιότητας της σχετικής επιτήρησης. Στο πλαίσιο αυτό έχει καίρια σημασία η προώθηση αποτελεσματικών χρηματοοικονομικών αγορών και η εξασφάλιση συνθηκών σταθερότητας και ασφάλειας, που να επιτρέπουν στους πολίτες να αποταμιεύουν και να επενδύουν. Οι κυβερνήσεις πρέπει επίσης να ευνοήσουν τη δημιουργία επαρκών και ποικίλων χρηματοοικονομικών μέσων. Πρέπει ακόμη να ευνοηθεί η συσσώρευση ιδιωτικών αποταμιευτικών πόρων και κεφαλαίων, ούτως ώστε οι πολίτες να μπορούν να καθορίζουν με μεγαλύτερη αυτονομία το επίπεδο των εισοδημάτων που επιθυμούν να έχουν όταν συνταξιοδοτηθούν. Θα χρειαστεί επίσης μια προσπάθεια στον τομέα της επικοινωνίας και της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, για να βοηθηθούν οι πολίτες να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες.

Παράλληλα με την παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή εκδίδει έκθεση που αναλύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, με βάση τις δημογραφικές προβολές έως το 2050 και τις δημοσιονομικές στρατηγικές που παρουσίασαν τα κράτη μέλη στα προγράμματα σύγκλισης και σταθερότητας που υπέβαλαν το 2005.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΣΕ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Η γήρανση του ευρωπαϊκού πληθυσμού αποτελεί αναπόφευκτη συνέπεια εξελίξεων οι οποίες έχουν απόλυτα θετικό χαρακτήρα: επιμήκυνση του προσδόκιμου επιβίωσης, συχνά με καλή υγεία, και ευχερέστερη επιλογή της απόφασης και του χρόνου απόκτησης παιδιών, από γυναίκες που αποκτούν ολοένα και καλύτερη μόρφωση και εισέρχονται ευκολότερα στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, αυτές οι ριζικές δημογραφικές και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές

μάς υποχρεώνουν να μεταρρυθμίσουμε τους σημερινούς θεσμούς τόσο για λόγους οικονομικής αποτελεσματικότητας όσο και για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης.

Οι σημερινές πολιτικές μας δεν είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμες, διότι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν την αναμενόμενη μείωση του αριθμού των ενεργών ατόμων και την προοπτική επιδείνωσης των δημόσιων οικονομικών. Η πηγή του προβλήματος δεν είναι η επιμήκυνση της διάρκειας ζωής. Έγκειται μάλλον, αφενός, στην αδυναμία των πολιτικών που εφαρμόζονται σήμερα να προσαρμοστούν στα νέα δημογραφικά δεδομένα και, αφετέρου, στη διστακτικότητα των επιχειρήσεων και των πολιτών να μεταβάλουν τις προσδοκίες και τις συμπεριφορές τους, ιδίως στην αγορά εργασίας. Τελικά, η Ευρώπη αντιμετωπίζει περισσότερο ένα πρόβλημα συντάξεων παρά ένα πρόβλημα γήρανσης.

Βεβαίως, οι συγκεκριμένες απαντήσεις στη δημογραφική πρόκληση υπάγονται πρωτίστως στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η πρόσφατη σχετική εμπειρία πρέπει να μας ενθαρρύνει, διότι δείχνει ότι οι πρώτες μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό τομέα άρχισαν να αποδίδουν καρπούς. Η πρόκληση δεν είναι αζεπέραστη, αν αξιοποιήσουμε αποτελεσματικά το μικρό χρονικό περιθώριο των δέκα περίπου ετών που έχουμε στη διάθεσή μας.

Αυτές οι μεταρρυθμίσεις εντάσσονται επίσης σε ένα επίκαιρο και δυναμικό ευρωπαϊκό πλαίσιο που έχει ήδη δρομολογηθεί μέσω της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, της πολιτικής για τη συνοχή και της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στους τομείς της κοινωνικής προστασίας και ενσωμάτωσης.

Το ζητούμενο δεν είναι σήμερα να δημιουργηθεί μια νέα ευρωπαϊκή διαδικασία συντονισμού. Πρέπει να δεσμευτούμε ότι θα συνεχίσουμε και θα εμβαθύνουμε αυτές τις προσπάθειες, διασφαλίζοντας συγχρόνως την επαρκή συνεκτίμηση των πολλαπλών και σύνθετων διαστάσεων της δημογραφικής πρόκλησης στο σύνολο των πολιτικών μας και σε καθεμία ξεχωριστά, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο.

Η παρούσα ανακοίνωση αναπτύσσει σχετικά με το θέμα αυτό σε κοινοτικό επίπεδο το πλαίσιο αναφοράς για την υλοποίηση των εν λόγω πολιτικών από τα κράτη μέλη. Το πλαίσιο αυτό προσδιορίζει πέντε τομείς οι οποίοι ανταποκρίνονται σε μια κοινή προοπτική, την ανάκτηση της εμπιστοσύνης:

- μια Ευρώπη που ενθαρρύνει τη δημογραφική ανανέωση
- μια Ευρώπη που δίνει αξία στην εργασία: περισσότερες θέσεις απασχολήσεις, μεγαλύτερος και ποιοτικός παραγωγικός βίος
- μια πιο παραγωγική και πιο αποδοτική Ευρώπη
- μια Ευρώπη οργανωμένη για να υποδεχθεί και να ενσωματώσει τους μετανάστες
- μια Ευρώπη με βιώσιμα δημόσια οικονομικά: εγγύηση επαρκούς κοινωνικής προστασίας και δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών

Οι κοινοτικές και οι εθνικές πολιτικές πρέπει να προσαρμοστούν στη δημογραφική πρόκληση που περιγράφεται στην παρούσα ανακοίνωση. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές, περιλαμβανομένων των πολιτικών της Επιτροπής, πρέπει να επαναξιολογηθούν, κατά τρόπον ώστε η δημογραφική πρόκληση να λαμβάνεται υπόψη στις πολιτικές επιλογές του αύριο. Η Επιτροπή

συνιστά στα τομεακά Συμβούλια και στις τομεακές επιτροπές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να αξιολογήσουν τις συνέπειες της δημογραφικής αλλαγής στους τομείς πολιτικής που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους.

Πρέπει να αρχίσει να σφυρηλατείται ήδη από τώρα η εμπιστοσύνη στο μακροπρόθεσμο μέλλον στα πεδία της συμμετοχής των ανδρών και των γυναικών στην οικονομική δραστηριότητα, της παραγωγικότητας και των επιδόσεων. Η ίδια αυτή εμπιστοσύνη που θα βοηθήσει τους Ευρωπαίους να αναπτύξουν με τους σημερινούς ή τους μελλοντικούς μετανάστες μια γόνιμη σχέση, βασισμένη στον αμοιβαίο σεβασμό.

Η επιτυχής αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης αποτελεί μακρόπνοο έργο για όλους μας. Η πρόοδος που θα επιτελεσθεί κατά την υλοποίηση των δράσεων αυτών θα αποτελέσει αντικείμενο του διετούς ευρωπαϊκού δημογραφικού φόρουμ, που θα πραγματοποιηθεί για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2006. Τα αποτελέσματα των πρωτοβουλιών που εξαγγέλλονται με την παρούσα ανακοίνωση για το διάστημα έως το 2009 και τα διδάγματα που θα αντληθούν από το φόρουμ θα τροφοδοτούν κάθε δύο χρόνια ένα κεφάλαιο της ετήσιας έκθεσης προόδου (διαδικασία της Λισαβόνας) που θα αφιερώνεται στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται η προετοιμασία της Ένωσης εν όψει της επιμήκυνσης της διάρκειας ζωής των πολιτών της.

5. APPENDIX: MAIN EUROPEAN DEMOGRAPHIC TRENDS AND DATA

Projections – EU25

Projections for EU's population trend 2005-2050				
<i>in thousands</i>	2005-2050	2005-2010	2010-2030	2030-2050
Total population	-8659	5563	5312	-19534
<i>Percentage change</i>	<i>-1,9%</i>	<i>1,2%</i>	<i>1,1%</i>	<i>4,2%</i>
Children (0-14)	-13811	-2304	-6080	-5427
<i>Percentage change</i>	<i>-18,6%</i>	<i>-3,1%</i>	<i>-8,5%</i>	<i>-8,2%</i>
Young people (15-24)	-14035	-2383	-6663	-4990
<i>Percentage change</i>	<i>-24,3%</i>	<i>-4,1%</i>	<i>-12,0%</i>	<i>-10,2%</i>
Young adults (25-39)	-24867	-3896	-14883	-6088
<i>Percentage change</i>	<i>-25,0%</i>	<i>-3,9%</i>	<i>-15,6%</i>	<i>-7,5%</i>
Adults (40-54)	-18666	4116	-10029	-12754
<i>Percentage change</i>	<i>-19,0%</i>	<i>4,1%</i>	<i>-9,8%</i>	<i>-13,8%</i>
Older workers (55-64)	4721	4973	8717	-8969
<i>Percentage change</i>	<i>9,1%</i>	<i>9,5%</i>	<i>15,3%</i>	<i>-13,6%</i>
Elderly people (65-79)	25688	1947	22281	1460
<i>Percentage change</i>	<i>44,5%</i>	<i>3,4%</i>	<i>37,3%</i>	<i>1,8%</i>
Frail elderly (80+)	32311	3109	11969	17233
<i>Percentage change</i>	<i>171,6%</i>	<i>16,5%</i>	<i>54,0%</i>	<i>50,8%</i>
Source : EUROSTAT, 2004				

Projections by country

	Population ¹		Fertility ²		Life expectancy ³				Natural Increase ⁴		Net Migration ⁵		Old Age Dependency ⁶	
	2005	2050	2004	2050	Men		Women		2004	2050	2004	2050	2004	2050
					2004	2050	2004	2050						
EU25	459,5	449,8	1,5	1,6	73,7	80,5	80,4	85,6	211	-48351	1464	39710	24,5	52,8
BE	10,4	10,9	1,6	1,7	75,5	82,3	81,6	88,3	5	-405	24	897	26,1	48,1
CZ	10,2	8,9	1,2	1,5	72,4	79,7	78,8	84,1	-18	-2010	4	647	19,7	54,8
DK	5,4	5,4	1,8	1,8	75,2	80,9	79,6	83,7	6	-302	8	323	22,5	40,0
DE	82,5	74,6	1,4	1,5	76,1	82,0	81,7	86,8	-143	-17311	211	8980	26,8	55,8
EE	1,3	1,1	1,4	1,6	65,5	74,9	76,9	83,1	-5	-248	1	19	23,8	43,1
EL	11,1	10,6	1,3	1,5	76,4	80,3	81,4	85,1	-1	-2207	43	1743	26,4	58,8
ES	43,0	42,8	1,3	1,4	76,6	81,4	83,4	87,9	67	-6007	508	6235	24,6	67,5
FR⁷	60,6	65,7	1,9	1,9	76,2	82,7	83,4	89,1	219	2919	64	2823	25,2	47,9
IE	4,1	5,5	2,0	1,8	75,5	82,4	80,7	87,0	33	814	16	645	16,4	45,3
IT	58,5	52,7	1,3	1,4	77,3	83,6	83,2	88,8	-29	-11278	330	5777	28,9	66,0
CY	0,7	1,0	1,5	1,5	76,3	81,9	80,8	85,1	3	8	6	238	17,5	43,2
LV	2,3	1,9	1,3	1,6	64,9	74,3	76,2	82,5	-12	-484	-2	30	23,6	44,1
LT	3,4	2,9	1,3	1,6	66,5	75,5	77,6	83,7	-11	-606	-6	28	22,3	44,9
LU	0,5	0,6	1,7	1,8	75,0	81,6	81,4	86,7	2	63	3	131	21,0	36,1
HU	10,1	8,9	1,3	1,6	68,5	78,1	76,8	83,4	-36	-2029	15	795	22,6	48,3
MT	0,4	0,5	1,7	1,6	76,2	81,8	80,7	85,0	1	-4	3	113	19,0	40,6
NL	16,3	17,4	1,8	1,8	76,2	80,2	80,8	83,6	52	-358	21	1480	20,5	38,6
AT	8,2	8,2	1,4	1,4	76,2	83,6	82,1	87,7	1	-912	25	985	22,8	53,2
PL	38,2	33,7	1,2	1,5	70,5	79,1	78,5	84,4	-26	-5022	-28	318	18,6	51,0
PT	10,5	10,0	1,5	1,6	74,2	80,4	81,0	86,6	7	-1326	42	808	24,9	58,1
SI	2,0	1,9	1,2	1,5	72,6	79,8	80,2	85,1	-3	-390	6	287	21,4	55,6
SK	5,4	4,7	1,2	1,6	69,7	77,7	77,8	83,4	-2	-781	-2	109	16,3	50,6
FI	5,2	5,2	1,8	1,8	75,3	81,9	81,9	86,5	7	-303	6	288	23,3	46,7
SE	9,0	10,2	1,7	1,9	78,1	83,3	82,4	86,5	6	171	28	1069	26,4	40,9
UK	60,0	64,3	1,7	1,8	76,4	82,9	80,9	86,6	89	-343	139	4939	24,3	45,3

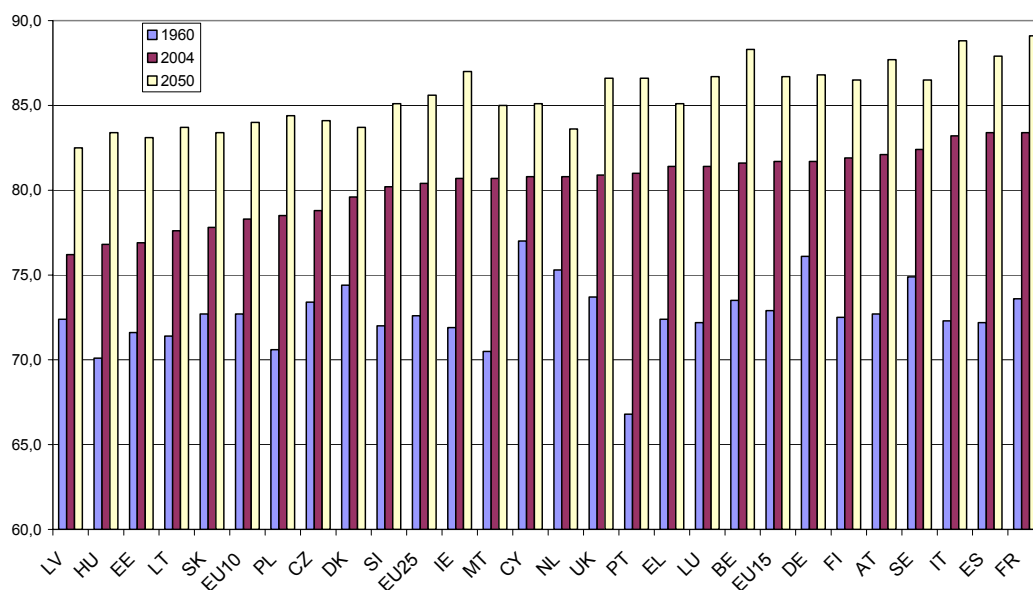
Source: EUROSTAT, 2004

Notes:

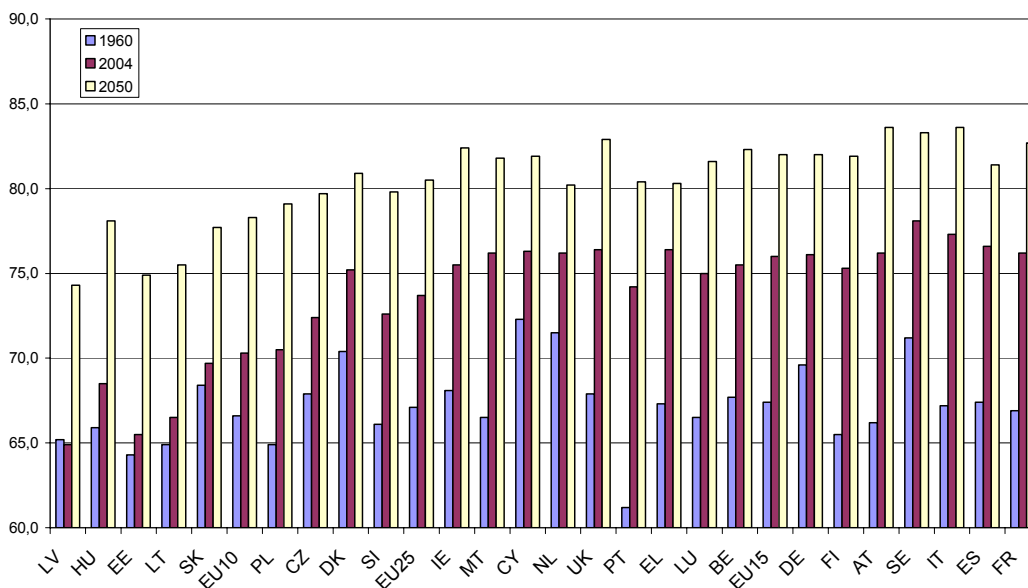
- 1 Population in million on January 1st (2050: trend scenario)
- 2 Number of children per woman (2004: estimate; 2050: trend scenario)
- 3 Life expectancy at birth in years (2050: trend scenario)
- 4 Difference between the number of live births and the number of deaths (2004: estimated annual Flow, 2050: cumulative net migration between 2004 and 2050)
- 5 Estimation of net migration in thousands (2004: estimated annual flow, 2050: cumulative net migration between 2004 and 2050)
- 6 Number of people aged 65+ as percentage of people aged 15-64 (2050: trend scenario)
- 7 France: Metropolitan France (excluding overseas territories)

Life expectancy at birth

Life Expectancy 1960-2050, Females

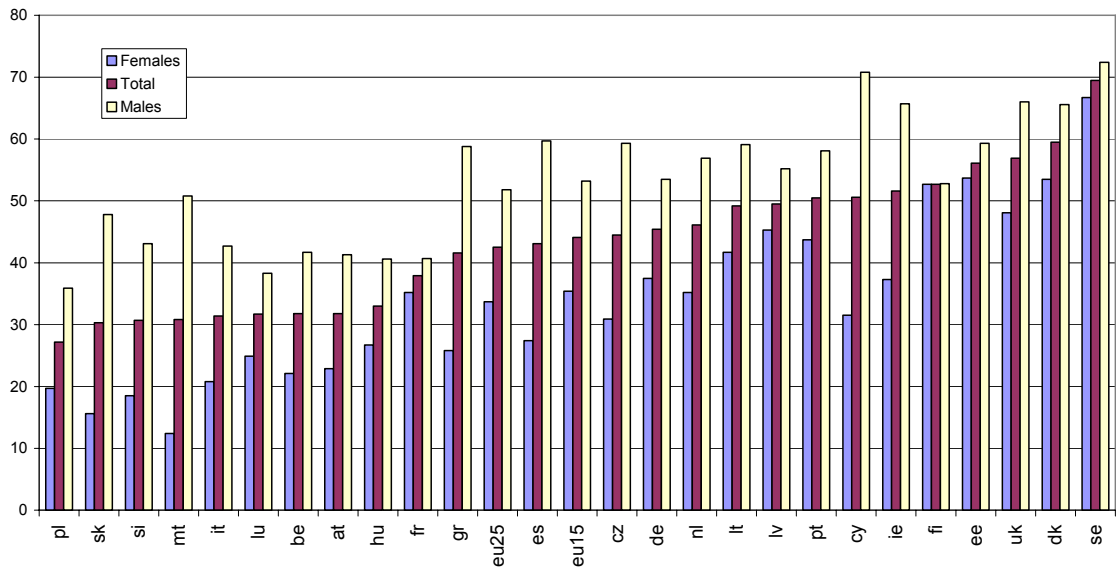
Life Expectancy 1960-2050, Males

Source: Eurostat 2004 Demographic Projections (Baseline scenario)

Employment rate of older workers

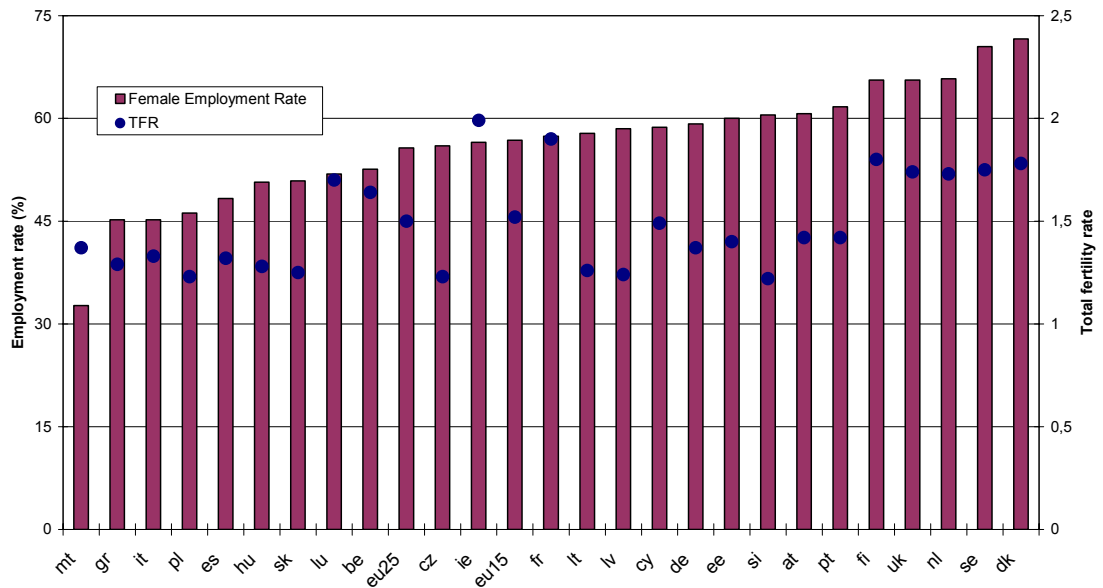
Employment Rate of Older Workers, 55-64 Years (2005)

Source: Eurostat, Labour Force Survey

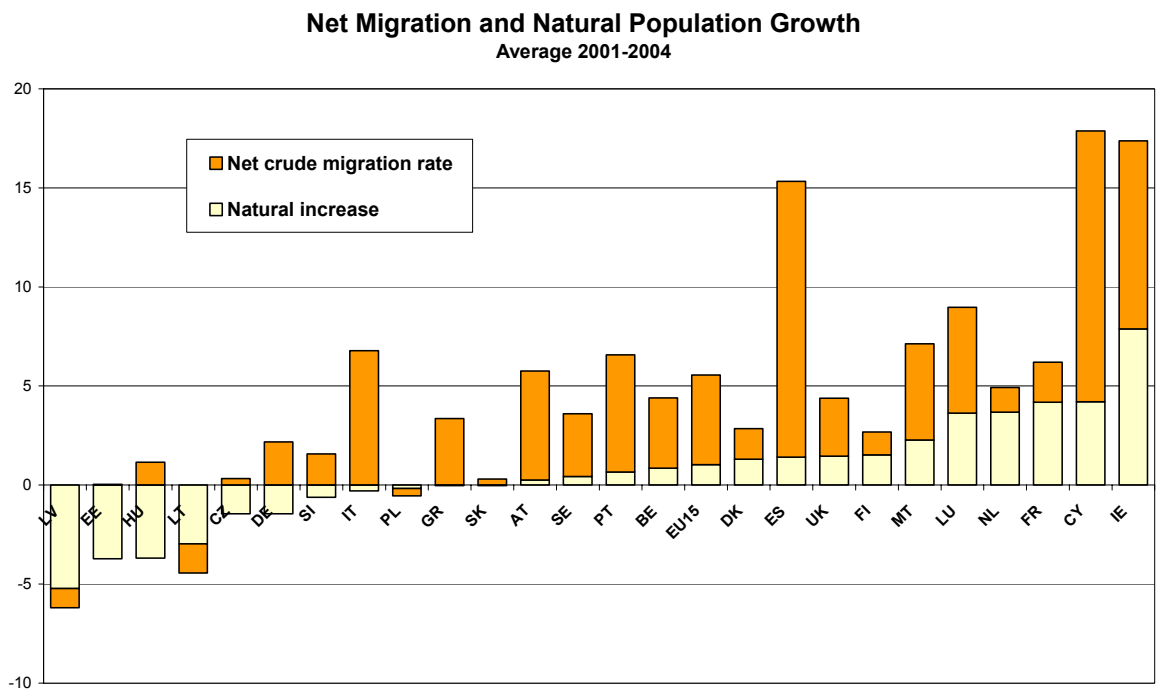
Fertility and female employment rates

Female Employment Rates (15-64) and Total Fertility Rates 2004

Source: Eurostat, Labour Force Survey and National data

Net migration rate vs. natural population growth

Source: Eurostat. Figures exclude intra-EU flows and comprise regularisations of previously undeclared migrants